

เรือนแพบก ภูมิปัญญาการอยู่อาศัยในพื้นที่น้ำหลาก อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Ruean Pae Bok : Wisdom of Living in Flooding Area of
Kiriratnikom District, Suratthani Province

ธนสิทธิ์ เทพรัตน์

อาจารย์ สำนักวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

Tanasun Tapparat

Lecturer, School of Architecture and Design, Walailak University

คำสำคัญ : เรือนแพบก ;

น้ำหลาก ; คีรีรัฐนิคม ;

สุราษฎร์ธานี

Keywords :

Ruean Pae Bok ;

Wisdom of Living ;

Flooding Area ;

Kiriratnikom District ;

Suratthani Province

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจในชุมชนท่าขนอน อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งตั้งอยู่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำพุมดวง ในช่วงฤดูน้ำหลากของทุกปี น้ำจะเอ่อท่วมชุมชน แต่ชาวบ้านกลับอาศัยอยู่ร่วมกับน้ำอย่างเป็นปกติสุขโดยไม่ถือเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต เรียกชุมชนแห่งนี้ว่า “ชุมชนสะเทินน้ำสะเทินบก” โดยเรือนจะตั้งอยู่บนพื้นดินในช่วงหน้าแล้ง แต่เรือนจะลอยขึ้นบนผิวน้ำในลักษณะของเรือนแพในช่วงน้ำหลาก จึงนำมาซึ่งงานวิจัยนี้ในการสำรวจและค้นหาความจริงของ “เรือนแพบก” ในฐานะเรือนสะเทินน้ำสะเทินบก โดยเฉพาะทางด้านสถาปัตยกรรมซึ่งยังไม่มีการศึกษาอย่างชัดเจน และสถานการณ์การดำรงอยู่ของเรือนแพบกในปัจจุบันเป็นอย่างไร โดยมีคำถามของงานวิจัยคือ ลักษณะเรือนแพบกที่สัมพันธ์กับการใช้ที่ว่างภายในเรือนเป็นเช่นไร และเรือนแพบกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร ด้วยปัจจัยใด โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องร่วมกับการสำรวจภาคสนาม

ผลของการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของเรือนแพบกคือปัจจัยภายใน จากความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตที่กระทบต่อการทำมาหากินของผู้คนในชุมชนที่มีผลมาจากการเปลี่ยนการคมนาคมจากทางน้ำมาใช้ทางบกแทน ทำให้การค้าทางน้ำหายไป ซึ่งทำให้ชุมชนเปลี่ยนแปลงอย่างมาก และความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เกิดจากการสร้างเขื่อนรัชชประภาส่งผลต่อวิถีชีวิตชาวบ้าน และความวางใจว่าน้ำจะไม่ท่วมอีกส่งผลให้มีการสร้างบ้านถาวรบนบกมากขึ้น และปัจจัยภายนอกคือ วัสดุและเทคโนโลยีการก่อสร้าง

เรือนแพบก 1 ใน 2 หลัง
ที่ยังเหลืออยู่ในชุมชน
ท่าখনอน อำเภอคีรีรัฐนิคม
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การที่ไม่ไฟในพื้นที่หายากขึ้นทำให้มีการคิดวัสดุทดแทน โดยใช้ถังน้ำมันมาเสริมบางจุด หรือการสร้างห้องน้ำห้องส้วมขึ้นแต่ไม่สามารถใช้งานได้ในช่วงน้ำท่วม เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการดำรงอยู่ของเรือนแพบกทั้งสิ้น

การดำรงอยู่ของเรือนแพบกแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับวิถีชีวิตชาวบ้านซึ่งสะท้อนการปรับตัวและเป็นส่วนหนึ่งในธรรมชาติ จึงทำให้สามารถดำรงอยู่ร่วมกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในช่วงฤดูน้ำหลากได้เป็นอย่างดี ในขณะที่เดียวกันเรือนแพบกยังคงอยู่รอดตราบเท่าที่ยังสอดคล้องกับชีวิตในเรือนและสภาพแวดล้อมธรรมชาติ อันเป็นภูมิปัญญาสำคัญที่ควรฟื้นฟูและนำมาปรับใช้กับการออกแบบที่อยู่อาศัย และการพัฒนาซึ่งคำนึงถึงความสอดคล้องของวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมต่อไป

Abstract

This paper is excerpted from the survey research at Takanon Community in Kiriratnikom District, Suratthani Province. This

village community situates in flooding area along Pumbaong River Basin. In flood season, water would inundate the community area while local people could normally inhabit with flooding condition without any obstruction because of this wisdom of living. Sumet Jumsai na Ayudhya (1996) had defined the term “Amphibious Community” for this village as the houses had been placed on the ground during dry season and can be floated related to water level in flood season. This condition brought to the significance of the research and survey of the real situation of “Ruean Pae Bok” or Amphibious Floating House as an Amphibious Architecture which has not been explicitly studied about the existence of Ruean Pae Bok in nowadays situation. This research questions focused on the relationship of physical structure of Ruean Pae Bok and interior living space, and the factors of change which effect to the transformation of Ruean Pae Bok by using analysis from secondary data and field survey.

The research result found that, there are factors that effected to the existence of Ruean Pae Bok which are internal factors and external factors. Firstly, the internal factors were from changes of way of life which directly affected from water to land-based transportation and caused the water trading activities and related occupations. And the change of environment and water condition from the construction of Ratchaprapa Dam made changes in people’s thought that there would not be flooding again made the decision to build more permanent houses on the land. Secondly, the external factors are materials and construction technology, while bamboo is hardly found so that new material could be replaced such as metal fuel tank or the construction of permanent toilet which fixed the land and cannot appropriately use during flood season. The existence of Ruean Pae Bok had been affected to these internal and external factors.

Existence of Ruean Pae Bok or Amphibious Floating House can be implied to the sense of resilience and adaptive measure to disaster as a part of living with changing environment, especially during flood season as long as wisdoms of living is to

survive and adaptation of design and development according to lifestyle and environment should take into account.

บทนำ

จากสถานการณ์น้ำท่วมในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาได้ทวีความรุนแรงขึ้นอย่างมาก ได้สร้างความเดือดร้อนเสียหายให้กับบ้านเรือนและทรัพย์สินเป็นจำนวนมาก อันมีสาเหตุสำคัญจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางกายภาพอย่างมาก โดยน้ำมีมนุษย์อย่างขาดสมดุลธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบบ้านเรือน และการสร้างถนนหนทางในวัฒนธรรมการอยู่อาศัยบนบกอย่างถาวร ทั้งที่ในอดีตสังคมไทยมีการอยู่ร่วมกับความเปลี่ยนแปลงของสายน้ำมายาวนาน บ้านเรือนตั้งอยู่ริมน้ำและใช้เส้นทางน้ำในการคมนาคมเป็นหลักในลักษณะวัฒนธรรมน้ำ การเปลี่ยนแปลงวิถีการอยู่อาศัยอย่างไม่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติเดิมและการเปลี่ยนแปลงทางน้ำ เมื่อเกิดน้ำท่วมจึงได้สร้างความเสียหายในวงกว้าง จากบทเรียนนี้ทำให้ย้อนกลับไปมองวิถีชีวิตคนไทยในอดีตกับสายน้ำ ซึ่งเรายังคงพบเห็นได้ในสังคมชนบทที่มักตั้งถิ่นฐาน บ้านเรือนอยู่ริมแม่น้ำลำคลอง อาศัยพึ่งพาธรรมชาติในการทำมาหากินเป็นหลัก ชาวบ้านเรียนรู้ที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับความเปลี่ยนแปลงของสายน้ำ จนก่อเกิดเป็นภูมิปัญญาการปรับตัวเพื่ออยู่อาศัยร่วมกับความเปลี่ยนแปลงของสายน้ำในช่วงเวลาต่างๆ อย่างเหมาะสมในถิ่นที่นั้นๆ ซึ่งการอยู่อาศัยในวัฒนธรรมไทยที่ผูกพันกับสายน้ำแสดงออกผ่านกายภาพของเรือน เช่น เรือนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำท่วมถึงมักยกพื้นและมีใต้ถุนสูง และยังมีเรือนแพที่ตั้งอยู่ริมน้ำหรือบนผิวน้ำ สร้างบนแพไม้ไผ่หรือโป๊ะ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยลอยน้ำ สามารถเคลื่อนย้ายภูมิภานาได้ง่าย¹ และการศึกษาเรือนแพแม่น้ำสะแกกรังว่า เป็นลักษณะชุมชนลอยน้ำ ทำอาชีพเกษตรกรรมและประมงโดยการเลี้ยงปลาในกระชัง ซึ่งมีความสัมพันธ์ของการอยู่และการอาศัยอย่างใกล้ชิด และยังมีความสัมพันธ์กับชุมชนใกล้เคียง² ชุมชนท่าขนอน อำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ถูกขนานนามว่า “ชุมชนสะเทินน้ำสะเทินบก” ซึ่งมีลักษณะพิเศษในการอยู่ร่วมกับความเปลี่ยนแปลงของสายน้ำอย่างน่าสนใจว่า

เมืองท่าขนอนตั้งอยู่ในที่ลุ่มเป็นกระเทมีน้ำท่วมเป็นฤดูกาล เหมือนกับที่อำเภอสองพี่น้อง แต่วิถีแก้ปัญหาของเมืองนี้แปลกประหลาดไม่เหมือนที่อื่น อาคารบ้านเรือนทั้งหลายสร้างอยู่บนแพ ไม้ไผ่ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นดินและผูกไว้กับเสาไม้ เมื่อถึงฤดูน้ำหลากอาคารเหล่านี้จะลอยขึ้นมาพร้อมๆ กันโดยอัตโนมัติ โดยไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ชาวบ้านเลยแม้แต่ชนิดเดียว³

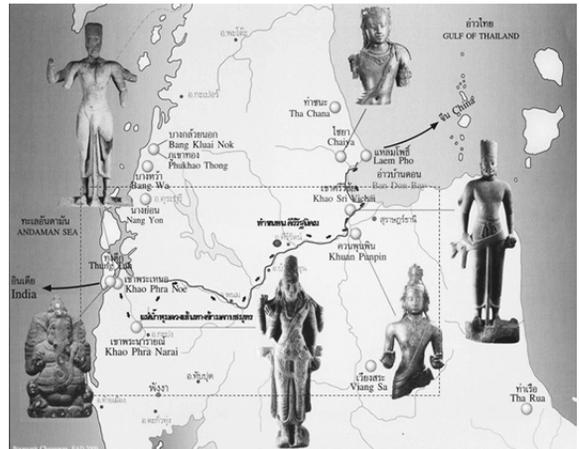
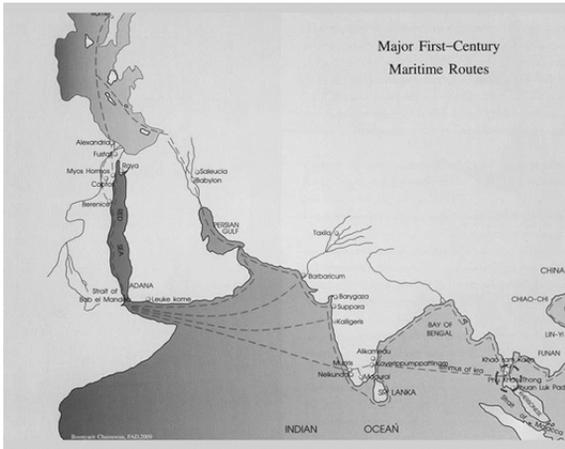
ชุมชนท่าขนอนตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำพุมดวง เมื่อถึงช่วงฤดูน้ำหลากของทุกปีน้ำจะเข้าท่วมชุมชน แต่ชาวบ้านกลับอาศัยอยู่ร่วมกับน้ำโดยไม่ถือเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต เรือนที่ตั้งอยู่บนพื้นดินในช่วงหน้าแล้งที่พื้นดินแห้งจะลอยขึ้นเหนือผิวน้ำในลักษณะของเรือนแพในช่วงฤดูน้ำหลาก อันเป็นภูมิปัญญาการอยู่อาศัยอย่างสร้างสรรค์ทั้งบนบกและบนผิวน้ำตามช่วงเวลา ซึ่งชาวบ้านอาศัยอยู่อย่างปึกติสุข ลักษณะพิเศษของชุมชนนี้ ได้ถูกกล่าวถึงในปี 2539 ในการศึกษาของสุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา แต่ยังไม่มีการศึกษาชุมชนนี้อย่างลงลึกมาก่อนในวงวิชาการด้านสถาปัตยกรรม จึงทำให้เกิดงานวิจัยนี้ โดยได้รับการสนับสนุนทุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ในการสำรวจและค้นหาความจริงของ “เรือนแพบก” ทางด้านสถาปัตยกรรมที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และการดำรงอยู่ของเรือนแพบกในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งจะเป็นทางเลือกในการปรับใช้กับชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมน้ำท่วมถึงในปัจจุบัน

ประวัติศาสตร์ชุมชนท่าขนอน

ชุมชนท่าขนอน อำเภอศรีรัตนนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นชุมชนเก่าแก่ที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากตัวเมืองสุราษฎร์ธานี ในอดีตการเดินทางไปยังอำเภอศรีรัตนนิคมด้วยเส้นทางบกเป็นไปด้วยความยากลำบาก จึงใช้เส้นทางแม่น้ำพุมดวงเป็นเส้นทางหลัก จากการที่เป็นชุมชนห่างไกลจึงทำให้ชุมชนท่าขนอนสามารถรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและอัตลักษณ์ท้องถิ่นเดิมของตนไว้ได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาประวัติศาสตร์พบว่าอำเภอศรีรัตนนิคมได้พัฒนาเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้นมาเนื่องจากเหตุปัจจัยหลัก 2 ประการ ดังนี้

ปัจจัยประการแรกเกิดจากเส้นทางข้ามคาบสมุทรจากเมืองไชยาไปเมืองตะกั่วป่าที่ผ่านอำเภอศรีรัตนนิคมบริเวณพื้นที่ตำบลท่าขนอน ซึ่งในอดีตนั้น “ตำบลท่าขนอนมีการตั้งด่านริมฝั่งแม่น้ำพุมดวงสำหรับเก็บภาษีอากรจากสินค้าซึ่งเข้ามาทางเมืองพังงา ตะกั่วป่า ถลาง และภูเก็ต ผ่านทางเขาสกหรือทางมะลุ่ย-ปากลาวก็ได้ แล้วล่องเรือไปตามลำน้ำพุมดวง ก็ต้องแวะเพื่อหยุดตรวจดูสินค้าและเสียภาษีอากร”⁴ และพื้นที่บริเวณนี้ได้พัฒนาเป็นชุมชนในที่สุด

ปัจจัยประการที่สองเกิดขึ้นจากการที่ศรีรัตนนิคมมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์โดยเฉพาะป่าไม้และแร่ดีบุกในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2538-2404 ได้มีการอพยพแรงงานชาวจีนเข้ามาเป็นจำนวนมากเพื่อมาทำเหมืองแร่ดีบุก⁵ ส่งผลให้ศรีรัตนนิคมพัฒนาเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่ขึ้น

ซ้ายและขวา : แผนที่แสดงเส้นทางข้ามคาบสมุทรโดยใช้เส้นทางแม่น้ำพุมดวง ผ่านตำบลท่าขนอน อำเภอศรีรัตนนิคม

ที่มา : บุญยฤทธิ์ ฉายสุวรรณ และ เรไร นัยวัฒน์, *ทุ่งตึก จุดเชื่อมโยงเส้นทางสายไหมทางทะเล* (สงขลา : Trio Creation, 2552), 104.

ภูมิศาสตร์ท้องถิ่นและการตั้งถิ่นฐาน

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลท่าขนอน อำเภอศรีรัตนนิคม มีลักษณะเป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อนทางด้านทิศตะวันตกแล้วค่อยๆ ลาดเอียงมาทางด้านทิศใต้ ก่อนที่จะลาดลงสู่แม่น้ำพุมดวงที่ไหลผ่านชุมชนท่าขนอน ส่งผลให้ตำบลท่าขนอนมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ลุ่มท้องกระทะ ส่วนทางด้านทิศตะวันออกมีพื้นที่ราบ หากแบ่งพื้นที่ของท่าขนอนออกเป็น 3 ส่วน พื้นที่ 2 ใน 3 ส่วนจะเป็นที่ราบและป่าไม้ ที่เหลืออีก 1 ส่วนจะเป็นภูเขาสูง จากสภาพภูมิประเทศที่เป็นลุ่มท้องกระทะทำให้มีพื้นที่เกิดเป็นพรุ ห้วย หนอง คลอง บึง กระจายอยู่มากมาย ยังผลให้ชุมชนท่าขนอนและพื้นที่ใกล้เคียงมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตรกรรมแห่งหนึ่งของสุราษฎร์ธานี⁶

ริมสองฝั่งแม่น้ำพุมดวงเป็นที่ตั้งของบ้านเรือน ตลาด ร้านค้า สถานทีราชการ โรงเรียน และวัด ลักษณะภูมิประเทศตลอดริมสองฝั่งแม่น้ำพุมดวงเป็นที่ลาดเชิงเขา ในช่วงฤดูน้ำหลากน้ำจะท่วมชุมชนตลอดสองฝั่งจนเป็นความคั่งชินของชาวบ้าน ก่อให้เกิดการปรับตัวอยู่ร่วมกับความเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำจากแม่น้ำพุมดวง

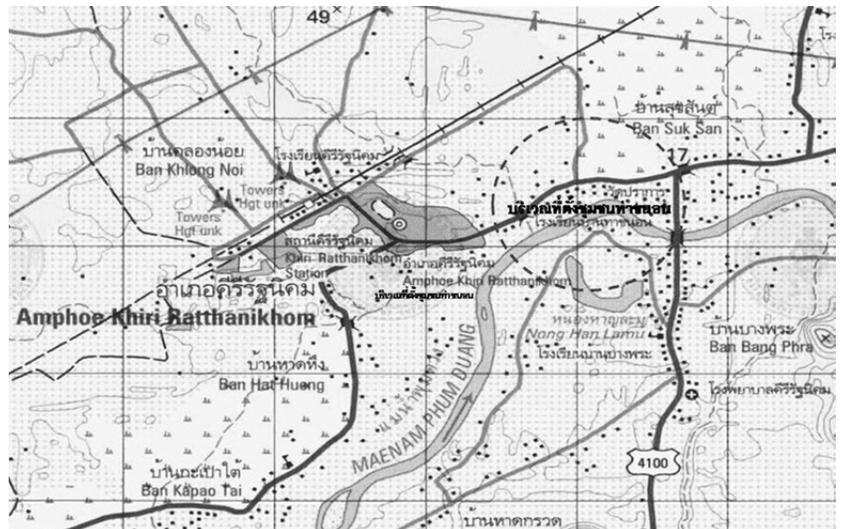
ความสัมพันธ์ของการตั้งถิ่นฐานกับสภาพแวดล้อม

ท่าขนอนเป็นชุมชนที่เกิดขึ้นจากทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมต่อการค้าขาย เนื่องจากตั้งอยู่กลางระหว่างเส้นทางการค้าข้ามคาบสมุทรจากภาคใต้ฝั่งตะวันออกไปฝั่งตะวันตกโดยใช้แม่น้ำพุมดวง และชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติอันอุดม ดินดีน้ำท่าสมบูรณ์ อันถือว่าเป็นทุนที่สำคัญที่ดึงดูดให้ผู้คนมาตั้งถิ่นฐานในท้องที่แห่งนี้ ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนท่าขนอนบริเวณริมฝั่งแม่น้ำพุมดวงมีบ้านเรือนเกาะตัวกันอย่างหลวมๆ บ้านแต่ละหลังจะเว้นระยะห่างกัน

พอประมาณ พื้นที่ว่างระหว่างบ้านแต่ละหลังจะใช้สำหรับปลูกพืชผักสวนครัว และไม้ผล ผู้คนในชุมชนแห่งนี้รู้จักกันแทบทุกหลังคาเรือนในลักษณะเครือญาติ ส่วนบริเวณพื้นที่ตอนที่อยู่สูงขึ้นไปจากแม่น้ำพุมดวงจะเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการ สวนยางพารา และสวนปาล์มน้ำมัน เพื่อป้องกันความเสียหายในยามที่เกิดน้ำท่วม

“ที่ทำขนอนน้ำท่วมปีละประมาณ 2-3 ครั้ง ในบางครั้งระดับน้ำท่วมสูงถึง 10 เมตร หรือบางครั้งระดับน้ำท่วมขึ้นสูงเพียง 1-2 เมตร”⁷ ชาวบ้านเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับความเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำด้วยการสร้างสรรค์เรือนอันมีคุณสมบัติพิเศษ คือเมื่อเกิดน้ำท่วมชุมชน เรือนจะลอยขึ้นเหนือผิวน้ำ ผู้คนในชุมชนจะใช้เรือเป็นพาหนะ และเมื่อน้ำลดลงสู่สภาพปกติเรือนก็จะกลับตั้งอยู่บนพื้นดินดั้งเดิม ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาของชาวบ้านในถิ่นนี้

แผนที่แสดงที่ตั้งของชุมชน
ท่าขนอน อำเภอคีรีรัฐนิคม
จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ที่มา : กรมแผนที่ทหาร.
“อำเภอคีรีรัฐนิคม,”
ระวาง 4727 II, พิมพ์ครั้งที่
1-RTSD, แผนที่ประเทศไทย
ลำดับชุด L7017. 2543
มาตราส่วน 1 : 50,000.

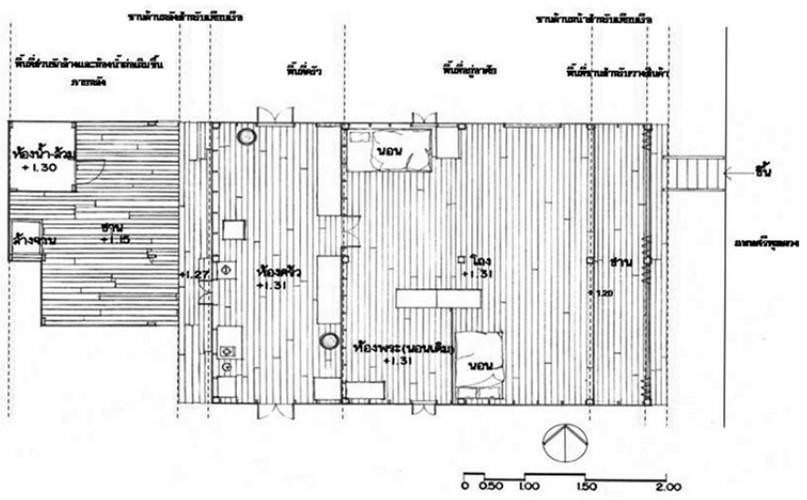
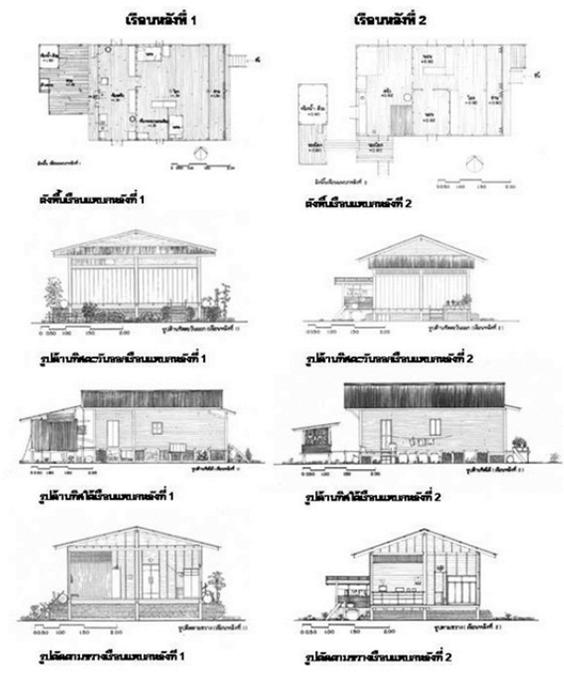

รูปแบบสถาปัตยกรรมและการใช้พื้นที่ในเรือนแพบก

จากการสำรวจพื้นที่พบว่า เรือนแพบกในพื้นที่ชุมชนท่าขนอนในปัจจุบัน เหลืออยู่เพียง 2 หลังเท่านั้น เรือนทั้งสองหลังสร้างขึ้นในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน มีอายุการสร้างประมาณ 90 ปี เรือนทั้งสองหลังแทบจะไม่มี ความแตกต่างกันในด้านรูปแบบทางสถาปัตยกรรม วัสดุก่อสร้าง และระบบโครงสร้างของ เรือน อันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ปรับตัวร่วมกันของผู้คนในชุมชน เรือนได้ ถูกออกแบบให้รองรับวิถีการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นที่มีความเปลี่ยนแปลงตาม ฤดูกาลต่างๆ โดยใช้เทคโนโลยีและวัสดุที่หาได้จากท้องถิ่นในช่วงเวลานั้น

การใช้สอยพื้นที่ภายในเรือนแพบกมีการจัดพื้นที่ให้สอดคล้องกับการ อยู่อาศัยและการประกอบอาชีพค้าขาย การแบ่งพื้นที่ใช้สอยภายในเรือน

สามารถแบ่งพื้นที่ออกได้เป็น 4 ส่วนหลัก ประกอบด้วย พื้นที่ค้าขายสินค้า พื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่ที่ครัว พื้นที่ทั้ง 3 ส่วนนี้ตั้งอยู่บนโครงสร้างของแพลูกบวบไม้ไผ่ ดังนั้นเมื่อเกิดน้ำท่วมก็สามารถลอยขึ้นเหนือระดับน้ำได้ ต่อมาภายหลังได้มีการต่อเติมพื้นที่ในส่วนชักร้างและห้องน้ำขึ้นในบริเวณด้านหลังของตัวเรือนเดิม โครงสร้างในส่วนนี้จะยึดติดกับพื้นดินจึงไม่สามารถที่จะลอยน้ำได้ในยามที่เกิดน้ำท่วม

บน : แสดงการเปรียบเทียบรูปแบบของเรือนแพบกทั้ง 2 หลัง
ล่าง : แสดงการใช้พื้นที่ส่วนต่างๆ ภายในเรือนแพบก

ซ้าย : ลักษณะการใช้งานของพื้นที่ค้าขายในอดีต
ที่มา : สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา, *น้ำ ป่อเกิดแห่งวัฒนธรรมไทย* (กรุงเทพฯ : สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539), 204.

ขวา : ลักษณะของพื้นที่ค้าขายในปัจจุบัน ประตูบานเพี้ยมได้ถูกปิดลงเมื่อเจ้าของได้เลิกประกอบอาชีพค้าขาย

พื้นที่ค้าขายสินค้า ตั้งอยู่ด้านหน้าของเรือน ประกอบด้วย ขานทางขึ้นสำหรับจอดเทียบเรือที่มาซื้อสินค้า ส่วนในช่วงแล่งที่น้ำไม่ท่วมจะใช้บันไดเล็กๆ วางพาดเอาไว้สำหรับขึ้นเรือน ถัดเข้าไปเป็นพื้นที่สำหรับวางสินค้า อันเป็นพื้นที่ภายในเรือน ระดับพื้นจะเท่ากับพื้นที่ชานภายนอกเรือน และถูกแยกจากกันด้วยประตูบานเพี้ยมที่สามารถเปิดออกได้กว้างสุดแนวเสา เพื่อให้ผู้ที่มาซื้อสินค้าสามารถมองเห็นสินค้าได้ทั่วถึง สินค้าที่มีวางจำหน่ายในสมัยนั้น ได้แก่ ข้าวสาร อาหารแห้ง ไม้ขีดไฟ หมาก พลุ หรือของป่า เช่น หวาย หนังสัตว์ เป็นต้น ในปัจจุบันเจ้าของเรือนได้เลิกอาชีพค้าขายไปแล้ว พื้นที่ส่วนนี้จึงถูกใช้เป็นที่สำหรับเก็บของต่างๆ

พื้นที่อยู่อาศัย เป็นพื้นที่ที่เชื่อมต่อกับพื้นที่วางสินค้า พื้นที่ทั้ง 2 ส่วนนี้มีการแบ่งพื้นที่ออกจากกันโดยการยกระดับพื้นที่อยู่อาศัยให้มีระดับที่สูงกว่าระดับพื้นวางสินค้าประมาณ 15 เซนติเมตร ลักษณะการใช้งานในพื้นที่อยู่อาศัยมีลักษณะเป็นพื้นที่เอนกประสงค์สามารถปรับเปลี่ยนการใช้งานได้ ตั้งแต่รับแขก ทานอาหาร นอน และนั่งเล่น พื้นที่ส่วนนี้เป็นพื้นที่โล่ง มีการกั้นฝาเป็นห้องหับเฉพาะส่วนนอนของพ่อแม่เท่านั้น ในปัจจุบันพื้นที่ส่วนนอนของพ่อแม่ได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นห้องพระและไม่ได้ใช้เป็นห้องนอนแล้ว

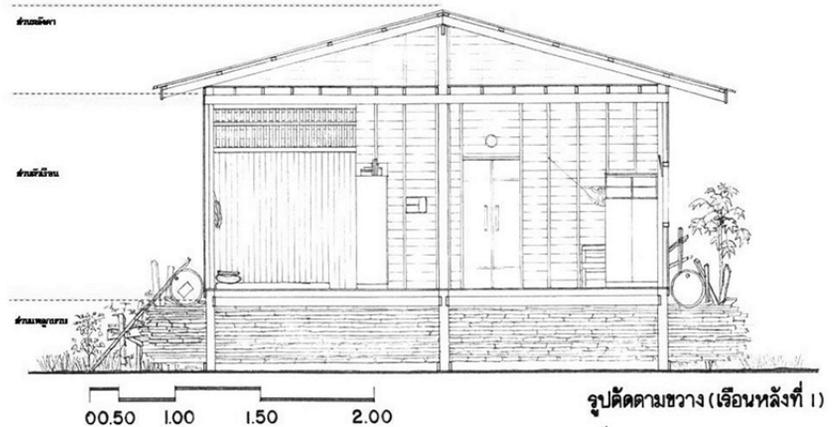
พื้นที่ครัว เป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่บริเวณส่วนหลังสุดของตัวเรือน การใช้สอยพื้นที่ครัวมีลักษณะเป็นโถงโล่งเช่นเดียวกับครัวไทยทั่วไป แต่จากการสังเกตพบว่า แม้ครัวจะมีพื้นที่เพียงพอให้สามารถแบ่งเป็นพื้นที่รับประทานอาหารได้ แต่ผู้อยู่อาศัยก็ไม่นิยมที่จะรับประทานอาหารในครัว มักจะยกอาหารไปรับประทานในส่วนอยู่อาศัยด้านหน้าเรือนมากกว่า เพราะด้านหน้าโปร่งโล่งและนั่งสบายมากกว่า ถัดจากครัวออกไปด้านหลังจะเป็นชานด้านหลังซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกันกับชานด้านหน้าของตัวเรือน หากเกิดน้ำท่วมพื้นที่นี้จะใช้จอดเรือหรือแพเพื่อเข้าสู่เรือนทางด้านหลัง

พื้นที่ซีกล่างและห้องน้ำ เป็นส่วนที่สร้างต่อเติมขึ้นใหม่ภายหลังเมื่อกระทรวงสาธารณสุขได้มีการรณรงค์ให้ประชาชนมีห้องส้วมเพื่อสุขอนามัยที่ดี ซึ่งแต่เดิมไม่มีมาก่อน พื้นที่ส่วนนี้ตั้งอยู่ด้านหลังสุดของตัวเรือน โครงสร้าง

ของพื้นที่ส่วนนี้แยกขาดออกจากตัวเรือน โดยจะยึดติดอยู่กับพื้นดินไม่สามารถที่จะลอยน้ำได้เมื่อเกิดน้ำท่วม ดังนั้นจึงจมอยู่ใต้น้ำไม่สามารถใช้งานได้ในช่วงที่น้ำท่วม มักใช้วัสดุไม่คงทนถาวร เช่น นำสังกะสีมาทำเป็นห้องน้ำเพื่อป้องกันสายตาจากภายนอกเท่านั้น

รูปทรงและองค์ประกอบของเรือนแพบก

แสดงโครงสร้างของเรือนแพบก

จากการศึกษาเรือนแพบกชุมชนท่าขนอน เป็นเรือนไม้ขนาดเล็กที่มีสัดส่วนของตัวเรือนที่เตี้ยแค้ ตัวเรือนทั้งหลังตั้งอยู่บนแพลูกบวบไม้ไผ่ ลักษณะรูปทรงของตัวเรือนมีปริมาตรเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่ทับต้น ไม่มีองค์ประกอบส่วนใดของตัวเรือนที่ยื่นออกหรือเว้าเข้าจากปริมาตรสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่เป็นรูปทรงหลักของตัวเรือน โดยไม่มีองค์ประกอบประดับตกแต่งตัวเรือนใดๆ ทั้งสิ้น มุ่งเน้นประโยชน์ใช้สอย สะท้อนให้เห็นถึงความเรียบง่ายและความจริงของวิถีชีวิต อย่างไรก็ตามผู้สร้างเรือนแพบกเป็นผู้มีความเข้าใจลักษณะทางภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมธรรมชาติของท้องถิ่นเป็นอย่างดี โดยเฉพาะธรรมชาติของกระแสน้ำในแม่น้ำพุมดวง ผสานเข้ากับความรู้ทางด้านวัสดุการก่อสร้างที่ทำได้ในท้องถิ่นและภูมิปัญญาทางเชิงช่าง จึงก่อเกิดเป็นเรือนแพบกที่มีลักษณะเฉพาะของถิ่นนี้ องค์ประกอบของเรือนแพบกสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนหลักตามหน้าที่และประโยชน์ใช้สอย ประกอบด้วย

ส่วนแพลูกบวบ องค์ประกอบของเรือนส่วนนี้เป็นฐานที่อยู่ด้านล่างสุดของตัวเรือน ทำหน้าที่เป็นแพรองรับตัวเรือนให้สามารถลอยน้ำได้ โดยนำไม้ไผ่มาสอดไว้บนคานที่วางตามแนวยาวของตัวเรือนจนเต็มพื้นที่วางใต้ถุนเรือน สำหรับไม้ไผ่ที่นิยมนำมาใช้ทำเป็นแพลูกบวบชาวบ้านจะเรียกไม้ไผ่ชนิดนี้

ว่า “ไม้ไผ่ผะ” ซึ่งมีคุณสมบัติคงทน เนื้อหนาไม่อมน้ำ หรือหากถ้าหาไม้ไผ่ผะไม่ได้ก็จะใช้ “ไม้ไผ่เฉียงรุณ” แทน สำหรับไม้ไผ่เฉียงรุณที่จะนำมาใช้นั้นต้องตากแดดให้แห้งสนิทก่อนถึงจะนำมาใช้ได้ เนื่องจากไม้ไผ่เฉียงรุณเป็นไม้ไผ่ที่มีขนาดใหญ่ น้ำหนักมาก อาจทำให้แพจมน้ำได้ ในเรือนหลังหนึ่งจะใช้ไม้ไผ่ประมาณ 500 ลำเพื่อนำมาทำเป็นแพ ราคาของไม้ไผ่ประมาณลำละ 30 บาท และต้องเปลี่ยนไม้ไผ่ใหม่ทุกๆ 2-3 ปี ในอดีตสามารถหาไม้ไผ่ได้จากภายในท้องถิ่นหรือพื้นที่ใกล้เคียง แต่ในปัจจุบันไม้ไผ่ได้หายากมากยิ่งขึ้น ชาวบ้านได้พยายามแก้ปัญหาด้วยการนำถังน้ำมันขนาด 200 ลิตร มาใช้ทำเป็นแพแทนไม้ไผ่ แต่ก็ไม่เป็นที่นิยมนัก เนื่องจากเมื่อใช้ถังน้ำมันมาทำเป็นแพ ตัวเรือนจะโคลงเคลงไม่มั่นคง แพที่ทำด้วยไม้ไผ่จะดีกว่า ตัวเรือนจะมั่นคงไม่โคลงเคลงเมื่อลอยขึ้นเหนือน้ำ

ส่วนตัวเรือน โครงสร้างของตัวเรือนแพบก เริ่มตั้งแต่คานรับพื้น จนถึงระดับของหลังอะเส ตัวเรือนแพบกมีลักษณะรูปทรงเป็นที่เหลี่ยมผืนผ้าที่ทึบตัน ส่วนของพื้นที่ซีกล่างและห้องน้ำที่ต่อเติมขึ้นมาใหม่มีลักษณะเป็นเหมือนเพิงชั่วคราวที่มาต่อเชื่อมกับตัวเรือนเดิม วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างจะเป็นไม้ที่หาได้จากภายในท้องถิ่น เช่น ไม้เคี่ยม ไม้หลาวเตา ไม้จำปา เป็นต้น สำหรับรายละเอียดในองค์ประกอบส่วนต่างๆ ของตัวเรือน มีดังนี้

1. เสาหลักยึดเรือน เป็นเสาไม้เนื้อแข็งสูงประมาณ 10 เมตร ปักอยู่ที่มุมทั้ง 4 ด้านของตัวเรือน โดยมีเชือกผูกโยงยึดระหว่างเสาหลักยึดเรือนกับตัวเรือนเอาไว้ เสาหลักยึดเรือนนี้ทำหน้าที่ยึดเรือนไม่ให้ตัวเรือนเคลื่อนที่ลอยไปกับสายน้ำในยามที่เกิดน้ำท่วม หากระดับน้ำสูงขึ้นผู้ที่อาศัยอยู่ในเรือนก็ค่อยๆ ปล่อยให้เชือกทั้งสี่ด้านให้ยาวขึ้นตามระดับความสูงของน้ำ เมื่อระดับน้ำลดลงก็จะดึงเชือกให้ตึงเพื่อเคลื่อนตัวเรือนให้กลับไปตั้งอยู่ในตำแหน่งที่ต้องการ

2. พื้นเรือน พื้นของเรือนแพบกมีรูปแบบที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับการใช้งานในพื้นที่นั้นๆ โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนหลัก ส่วนแรกคือพื้นของชานด้านหน้า ชานด้านหลัง และชานสำหรับค้าขายสินค้า ซึ่งมีระดับพื้นที่ต่ำกว่าพื้นในส่วนอื่นๆ ของตัวเรือน เนื่องจากมักจะเปียกน้ำ โดนฝน และได้รับความชื้นสูงกว่าพื้นในส่วนอื่นๆ อันผู้พึงได้ง่าย จึงเลือกใช้ไม้เคี่ยม ซึ่งเป็นไม้เนื้อแข็งทนต่อแดดฝนและความชื้นได้ดี ส่วนวิธีการปูพื้นนั้นเป็นการปูแบบเว้นร่องเพื่อให้ระบายน้ำได้ดี อากาศถ่ายเทได้สะดวก ทำให้ไม่เกิดความชื้นสะสมให้พื้นผุพังได้ ส่วนที่สองคือพื้นในส่วนพักอาศัยและครัว ซึ่งอยู่ด้านในตัวเรือน ยกกระดานขึ้นสูงกว่าพื้นในส่วนอื่นๆ ประมาณ 10 เซนติเมตร การปูพื้นจึงเป็นแบบตึชิต เนื่องจากสภาพภูมิอากาศในท้องถิ่นเป็นแบบร้อนชื้น ในช่วงฤดูฝนสภาพอากาศจะมีความชื้นสูง ส่วนในช่วงหน้าร้อนจะมีแดดจัดและอุณหภูมิสูง หากปูด้วยเข้กลิ้งหรือบั้งไบจะทำให้พื้นไม้ไม่สามารถยึดหดตัวได้ดีเกิดการโก่งงอหรือแตกปริออกได้

แสดงการผูกยึดเสาหลักยึดเรือนกับตัวเรือน

ซ้าย : แสดงลักษณะของแพ
ที่รองรับตัวเรือน

ขวา : แสดงลักษณะฝาเรือน

3. ฝาเรือน จากลักษณะสภาพภูมิอากาศที่ร้อนชื้น และมีฝนตกชุก ถึงแปดเดือนในรอบหนึ่งปี ส่งผลต่อรูปแบบของฝาเรือนแพบกโดยตรง การทำ ฝาเรือนจึงทำเป็นฝาไม้ตีซ้อนเกล็ดตามแนวนอน เนื่องจากฝาประเภทนี้ไม่ เก็บกักน้ำฝนเอาไว้ สามารถระบายออกได้โดยง่ายตลอดแนวของผนัง ไม่ทำให้ เกิดความชื้นอันเป็นสาเหตุให้ผนังผุกร่อนได้ง่าย และหากผนังเกิดผุกร่อนก็ สามารถถอดไม้ฝาแผ่นที่ผุกร่อนได้ง่าย

4. หลังคา รูปแบบของหลังคาทรงจั่วไม่ลาดชันมากนัก ชายคายื่น ออกจากฝาเรือนประมาณ 80 เซนติเมตร วัสดุผนังเปลี่ยนจากเดิมที่มุงด้วย ด้บจากเป็นสังกะสี เนื่องจากสังกะสีหาซื้อได้ง่ายและมีความคงทนกว่า โครงสร้างหลังคาเริ่มตั้งแต่อะเสจนถึงระดับหลังอกไก่ การยึดอะเสเข้ากับเสา เรือนด้วยวิธีการขันนอตไม้ให้แน่นมากนัก เพื่อต้องการให้โครงสร้างสามารถ ขยับได้ ไม่ต้านแรงของน้ำที่กระทำต่อโครงสร้าง อันทำให้โครงสร้างเกิดความ เสียหายได้ สัดส่วนของหลังคาทรงจั่วที่เตี้ยแฉ่สูงจากระดับช่อถึงระดับหลัง อกไก่เพียง 1 เมตร เนื่องจากต้องการไม่ให้ศูนย์ถ่วงของตัวเรือนมีความสูงมาก เกินไป อันอาจทำให้ตัวเรือนพลิกคว่ำได้ในยามที่โดนกระแสลมที่ไหลเชี่ยว กระแสทกตัวเรือน ชายคาเรือนแพบกไม่ยื่นยาว ยื่นออกจากผนังเรือนเพียง 80 เซนติเมตร เนื่องจากเมื่อถูกกระแสลมพัดหากชายคายื่นยาวอาจไปเกี่ยว เข้ากับกิ่งไม้หรืออาจไปเกี่ยวชนกับชายคาของเรือนหลังอื่นได้

ปัจจัยความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและเรือนแพบก

จากมุมมองในลักษณะองค์รวมพบว่า เรือนแพบกถูกสร้างสรรค์ขึ้นให้มี ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นหากเกิดการเปลี่ยนแปลง ขึ้นกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสภาพแวดล้อม ย่อมส่งผลกระทบต่อเรือน แพบกด้วยเช่นกัน

1. ความเปลี่ยนแปลงทางการคมนาคมขนส่ง จากข้อมูลของ การรถไฟแห่งประเทศไทยพบว่า ในบริเวณท้องที่อำเภอคีรีรัฐนิคมเกิดการ เปลี่ยนแปลงด้านการคมนาคมขนส่งครั้งสำคัญ คือการสร้างทางรถไฟเชื่อม ภาคใต้ฝั่งอ่าวไทยไปยังฝั่งอันดามันสายสถานีบ้านทุ่งโพธิ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

บน : สถานีรถไฟคีรีรัฐนิคม

ขวา : แสดงเส้นทางรถไฟ สถานีชุมทางบ้านทุ่งโพธิ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี-สถานีท่าขุน จังหวัดพังงา
ที่มา : ปรับปรุงจาก แผนที่เส้นทางรถไฟ [Online], accessed 12 November 2001. Available from <http://www.railway.co.th>

ไปยังสถานีท่าขุน จังหวัดพังงา โดยผ่านทางที่อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เนื่องจากพื้นที่ฝั่งทะเลอันดามันอุดมไปด้วยแร่ธาตุและพืชผลทางการเกษตรต่างๆ แต่ไม่มีเส้นทางคมนาคมที่สามารถขนส่งสินค้าที่สะดวก อันเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ แต่ทางรถไฟสายนี้สร้างได้เพียงจากสถานีบ้านทุ่งโพธิ์ถึงสถานีคีรีรัฐนิคมเท่านั้น ส่วนของเส้นทางรถไฟที่ต่อเชื่อมจากคีรีรัฐนิคม-ท่าขุนนั้นไม่ได้มีการดำเนินการก่อสร้างต่อแต่อย่างใด การสร้างเส้นทางรถไฟสายนี้ได้ส่งผลสำคัญขึ้นกับชุมชนท่าขุนนอนและเรือนแพบกริมแม่น้ำพุมดวงในหลายด้านด้วยกัน ดังนี้

1.1 สถานีรถไฟกลายเป็นศูนย์กลางการคมนาคมและการค้า

การเริ่มเดินรถไฟสายสุราษฎร์ธานีถึงคีรีรัฐนิคมใน พ.ศ. 2499 เป็นสาเหตุหนึ่งที่มีส่วนให้สิ้นสุดการคมนาคมทางน้ำในแม่น้ำพุมดวง เมื่อการคมนาคมด้วยรถไฟที่มีความสะดวกรวดเร็วและปลอดภัยเข้ามาถึงตัวอำเภอคีรีรัฐนิคม การคมนาคมทางน้ำที่มีอยู่เดิมถูกลดบทบาทลงและค่อยๆ เลิกไปในที่สุด ชุมชนเรือนแพบกริมแม่น้ำพุมดวงจากที่เป็นย่านการค้าที่สำคัญของอำเภอคีรีรัฐนิคมก็ซบเซาลง ผู้คนนิยมไปซื้อสินค้าจากย่านการค้าที่เกิดขึ้นใหม่บริเวณสถานีรถไฟซึ่งกลายเป็นชุมชนใหม่ที่ผู้คนอพยพมาตั้งถิ่นฐานมากขึ้น โดยตั้งอยู่ห่างจากชุมชนริมแม่น้ำเดิมเพียง 3 กิโลเมตร

แสดงตำแหน่งย่านการค้า
เดิมริมแม่น้ำพุมดวง และ
ย่านการค้าใหม่บริเวณสถานี
รถไฟ

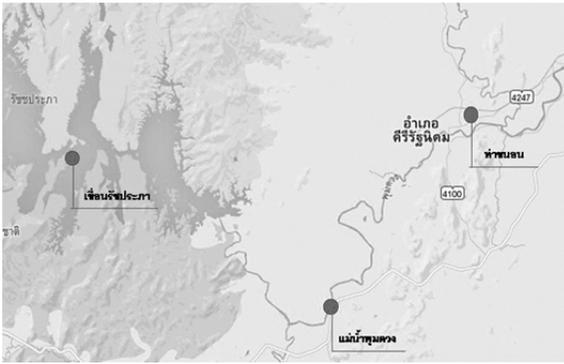
ที่มา : ปรับปรุงจาก แผนที่
ศิริรัฐนิคม [Online],
accessed 17 May 2013.
Available from
www.maps.google.co.th

1.2 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับวิถีชีวิต เมื่อย่านการค้าบริเวณสถานีรถไฟขยายตัวขึ้นส่งผลให้ย่านการค้าริมแม่น้ำพุมดวงซบเซาลงจนเลิกกิจการไปในที่สุด เกิดการย้ายถิ่นฐานของผู้คนที่ค้าขายริมแม่น้ำพุมดวงบางส่วนได้รื้อเรือนแพกและย้ายถิ่นฐานไปยังย่านการค้าในพื้นที่รอบสถานีรถไฟอันเป็นย่านการค้าแห่งใหม่ ส่วนผู้ที่ยังอาศัยอยู่ในเรือนแพก็ได้เปลี่ยนอาชีพจากการค้าไปสู่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำสวนยางพาราเป็นส่วนใหญ่) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพ จากค่านิยมสมัยใหม่ที่มากับความสะดวกสบายของการคมนาคมได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชาวบ้านและส่งผลกระทบต่อการใช้พื้นที่ภายในเรือนโดยตรง โดยเฉพาะพื้นที่ชันสำหรับวางสินค้าได้หมดความสำคัญลงไปโดยปริยาย

2. ความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและระบบนิเวศชุมชน

2.1 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการก่อสร้างเขื่อนรัชชประภา
ในอดีตรูปแบบการดำเนินชีวิตของชาวท่าขนอนสัมพันธ์กับระบบนิเวศของแม่น้ำพุมดวงที่ชุมชนตั้งอยู่ ดังนั้นหากมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับแม่น้ำพุมดวงย่อมส่งผลกระทบต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตของชาวท่าขนอนด้วยเช่นกัน เขื่อนรัชชประภาได้เริ่มดำเนินการก่อสร้างใน พ.ศ. 2524 แล้วเสร็จใน พ.ศ. 2530 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า แก้ไขปัญหาน้ำท่วม และเก็บน้ำใช้เพื่อการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง จากการศึกษาวิถีชีวิตชาวบ้านแถบลุ่มแม่น้ำพุมดวงหลังจากการสร้างเขื่อนรัชชประภา วิถีชีวิตของชาวบ้านที่มีภูมิลำเนาอยู่ในบริเวณพื้นที่ 2 ฝั่งแม่น้ำพุมดวงช่วงก่อนมีการก่อสร้างเขื่อนไม่มีปัญหาอะไร เพราะมีทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์ น้ำในแม่น้ำพุมดวงใสสะอาดปราศจากมลพิษ มีสัตว์น้ำชุก ชาวบ้านจะใช้น้ำในแม่น้ำพุมดวงในการอุปโภคบริโภค และประกอบอาชีพทางการเกษตร มีวิถีชีวิตที่ค่อนข้างสอดคล้องกับธรรมชาติ แต่เมื่อมีโครงการก่อสร้างเขื่อนรัชชประภาเป็นต้นมา

ซ้าย : แสดงตำแหน่งเขื่อนรัชชประภา แม่น้ำพุมดวง และชุมชนท่าขนอน

ที่มา : ปรับปรุงจาก แผนที่ศรีรัตนนิคม [Online], accessed 17 May 2013. Available from www.maps.google.co.th

ขวา : แสดงภาพอุทกภัยที่เกิดขึ้นในท้องที่ตำบลท่าขนอน ใน พ.ศ. 2554

ที่มา : สำนักงานเทศบาลตำบลท่าขนอน

วิถีชีวิตของชาวบ้านเริ่มเปลี่ยนแปลงไป เพราะปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ถูกทำลาย มีผลกระทบต่อชาวบ้านที่ต้องเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากเดิมซึ่งอยู่ในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ¹⁰ ท่าขนอนเป็นชุมชนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นภายหลังจากมีการก่อสร้างเขื่อนรัชชประภา ก่อนที่จะมีการก่อสร้างเขื่อนนั้นในช่วงฤดูน้ำหลากน้ำจากแม่น้ำพุมดวงจะหลากเข้าท่วมชุมชนปีละประมาณ 2-3 ครั้ง ท่วมอยู่ประมาณ 2-3 วัน น้ำก็จะลดลงสู่สภาวะปกติ แต่หลังจากมีเขื่อนแล้วนานๆ จึงจะเกิดน้ำท่วมสักครั้ง ชาวบ้านจึงเกิดการวางใจว่าระดับน้ำที่จะเข้าท่วมชุมชนในฤดูน้ำหลากไม่รุนแรงดังเช่นก่อนมีการสร้างเขื่อน ส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ที่สร้างบ้านเรือนขึ้นมาใหม่ในชุมชนแห่งนี้จะนิยมสร้างบ้านเรือนในรูปแบบของบ้านครึ่งไม้ครึ่งปูนอย่างถาวรบนผืนดิน ดังนั้นเมื่อเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในภาคใต้เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2554 ที่ระดับน้ำท่วมขึ้นสูงประมาณ 13 เมตรวัดจากริมตลิ่งแม่น้ำพุมดวง อุทกภัยครั้งนั้นได้ส่งผลกระทบต่อผู้อยู่อาศัยภายในบ้านรูปแบบใหม่เป็นอย่างมาก บางครอบครัวต้องย้ายออกไปอยู่นอกพื้นที่เป็นการชั่วคราว และบางครอบครัวต้องย้ายมาขออาศัยอยู่ภายในเรือนแพบกเพื่อให้อยู่รอดผ่านวิกฤตการณ์ในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าเรือนแพบกยังเป็นที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมในที่ตั้งซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงของกระแสเช่นนี้

2.2 ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการลดลงของปริมาณต้นไม้ในชุมชน พื้นที่ท่าขนอนมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ เป็นแหล่งเกษตรกรรม ผู้คนในอดีตทำการเกษตรแบบยังชีพปลูกไว้ใช้เองกินเอง มีลักษณะเป็นสวนสมรม ปลูกพืชหลากหลายชนิดไว้ด้วยกันเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ตามแต่ความต้องการ ทว่าหลายสิบปีที่ผ่านมาได้มีการส่งเสริมให้มีการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น สวนยางพารา และปาล์มน้ำมัน ส่งผลให้ความหลากหลายของพรรณไม้เดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่นลดจำนวนลง หนึ่งในนั้นคือ ต้นไผ่ ซึ่งเป็นวัสดุก่อสร้างหลักในการทำแพลูกบวบเพื่อรองรับเรือนแพบกให้สามารถลอยขึ้นเหนือน้ำได้ ปัจจุบันจำนวนต้นไผ่ในท้องที่ท่าขนอนและท้องที่

แสดงการเปรียบเทียบ
เรือนแพกในช่วงเวลาปกติ
และช่วงที่เกิดอุทกภัยใน
พ.ศ. 2554

ที่มา : สำนักงานเทศบาล
ตำบลท่าขนอน

ใกล้เคียงลดจำนวนลง ไม้ไผ่ที่มีก็ไม่มีคุณภาพพอที่จะทำเป็นลูกบวบรองรับ
ตัวเรือนได้ ไม้ไผ่จึงเป็นสิ่งหายากและมีราคาแพง เมื่อต้องการเปลี่ยนลูกบวบ
จึงต้องสั่งซื้อไม้ไผ่ใหม่มาจากถิ่นอื่น เจ้าของเรือนจึงประสบความยากลำบาก
และสิ้นเปลืองทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนไม้ไผ่ใหม่ทุก 2-3 ปี จากสถานการณ์
ดังกล่าวทำให้เจ้าของเรือนแพกบางหลังไม่สามารถที่จะหาไม้ไผ่ใหม่มา
เปลี่ยนได้ จึงได้รื้อเรือนแพกและย้ายไปอยู่ในพื้นที่อื่น บางหลังก็ได้ขายเรือน
แพกต่อให้กับผู้อื่น ส่งผลต่อการย้ายถิ่นฐาน ทำให้จำนวนของเรือนแพก
ลดน้อยลง ปัจจุบันเรือนแพกกรมแม่น้ำพุมดวงในท้องที่ตำบลท่าขนอน
อำเภอศีร์ษะบุรีมีเหลืออยู่เพียง 2 หลังเท่านั้น

2.3 ความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต : ห้องส้วม เดิมวิถีชีวิต

ความเป็นอยู่ภายในเรือนแพกเป็นไปอย่างเรียบง่าย ผู้คนใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับ
สภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการกินอยู่ หลับนอน หรือการขับถ่าย
ก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทั้งสิ้น การขับถ่ายก็เช่นกัน “เวลา
น้ำไม่ท่วมก็ไปชุดหลุมถ่ายที่หลังบ้าน เวลान้ำท่วมยังสบายถ่ายลงไปน้ำ
ได้เลย”¹¹ จากแผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ใน
พ.ศ. 2532 กระทรวงสาธารณสุขดำเนินการให้ประชาชนในประเทศไทยมีส้วม
ถูกหลักสุขาภิบาล¹² อีกทั้งยังมีข้อกำหนดของกระทรวงมหาดไทยที่กำหนดให้
บ้านทุกหลังที่ต้องการขอเลขที่บ้านต้องมีห้องน้ำห้องส้วมที่ถูกสุขอนามัย
เจ้าของเรือนแพกจึงได้ต่อเติมพื้นที่ซีกข้างและห้องส้วมขึ้นที่บริเวณด้านหลัง
ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นกับเรือนแพกทั้งด้านการใช้พื้นที่ภายใน
เรือนและรูปแบบของเรือนแพก แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ห้องส้วมใช้งานได้
เฉพาะในช่วงเวลาปกติ หากในช่วงฤดูน้ำหลากแล้วห้องส้วมจะจมอยู่ใต้น้ำไม่
สามารถใช้งานได้

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของเรื้อนแพบก

ปัจจัยภายใน กล่าวคือความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชาวบ้านอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงอาชีพและการดำเนินชีวิตในสภาพสังคมที่มีความเป็นเมืองมากขึ้นนั่นเอง โดยเฉพาะการเปลี่ยนจากการคมนาคมทางน้ำมาเป็นบก วิถีชีวิตที่พึ่งพิงและปรับตัวในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงของสายน้ำมาตลอดได้ก่อเกิดภูมิปัญญาการดำรงอยู่ในวัฒนธรรมน้ำขึ้น แต่การพัฒนาของภาครัฐที่ส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมกายภาพ ทั้งที่มาจาก การจัดการทรัพยากรอันส่งผลต่อการทำมาหากิน และการเปลี่ยนแปลงการคมนาคมส่งผลต่อวิถีชุมชนเดิม และส่งเสริมให้เกิดการอยู่ในวัฒนธรรมบกนั้น ไม่สอดคล้องกับสภาพนิเวศของพื้นที่นี้ และการมีเขื่อนนั้นไม่ได้แก้ปัญหาน้ำท่วมได้อย่างถาวร อย่างไรก็ตามในปีที่มีปริมาณน้ำมาก น้ำก็ยังท่วม และช่วงน้ำท่วมที่ผ่านมาใน พ.ศ. 2554 ก็เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า เรื้อนแพบกยังคงช่วยให้เจ้าของเรื้อนและเพื่อนบ้านสามารถผ่านพ้นช่วงเวลาดังกล่าวไปได้

ปัจจัยภายนอก อันมาจากวัสดุและเทคโนโลยีการก่อสร้าง เช่น ไม้ไผ่ที่นำมาทำแพลูกบวบหายากขึ้น การนำถังน้ำมัน 200 ลิตรมาใช้ในบางส่วน หรือการออกแบบส้วมทำอย่างไรให้ใช้ได้ตลอดเวลาปกติและช่วงน้ำท่วม เหล่านี้อยู่ในขั้นตอนที่ชาวบ้านได้พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเอง ดังนั้นวัสดุและเทคโนโลยีการก่อสร้างจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญที่จะทำให้อายุการอยู่แบบเก่า และใหม่อยู่ด้วยกันอันเป็นทางออกของการดำรงอยู่ของเรื้อนแพบก

สรุป

เรื้อนแพบกริมแม่น้ำพุมดวงในตำบลท่าขนอน อำเภอศรีรัตนนิคม เกิดขึ้นจากกลุ่มผู้มีเชื้อสายจีนที่ใช้เส้นทางแม่น้ำพุมดวงในการเดินทางค้าขายในถิ่นนี้ และจากสภาพภูมิลักษณะที่มีลักษณะเป็นที่ลุ่มท้องกระทะทำให้น้ำหลากเข้าท่วมชุมชน ชาวบ้านต้องดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เรื้อนพักอาศัยที่เกิดขึ้นจึงต้องสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติในท้องถิ่น อำนวยความสะดวกในการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพค้าขาย จึงเกิดเป็นเรื้อนแพบกที่สะท้อนน้ำ สะเทินบกขึ้นมา ในช่วงน้ำหลากตัวเรื้อนจะลอยขึ้นเหนือน้ำ และเมื่อน้ำลดตัวเรื้อนจะกลับตั้งอยู่บนดินอย่างเป็นปกติ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของเรื้อนแพบกคือ ปัจจัยภายใน จากความเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตที่กระทบต่อการทำมาหากินผู้คนในชุมชนที่มีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม การเปลี่ยนการคมนาคมจากทางน้ำในแม่น้ำพุมดวงมาใช้ทางบกแทนทำให้การค้าทางน้ำหายไปซึ่งทำให้ชุมชนเปลี่ยนแปลงอย่างมาก และความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เกิดจากการสร้างเขื่อนรัชชประภาส่งผลต่อวิถีชีวิตชาวบ้านและความหวังว่าน้ำจะไม่

ท่วมอีก ส่งผลให้มีการสร้างบ้านถาวรบนบกมากขึ้น และปัจจัยภายนอกคือ วัสดุและเทคโนโลยีการก่อสร้าง การที่ไม่ใช่ในพื้นที่หายากขึ้นทำให้มีการคิด วัสดุทดแทน โดยใช้ถังน้ำมันมาเสริมบางจุด หรือการสร้างส้วมบนดินแต่ใช้งาน ไม่ได้ในช่วงน้ำท่วม เหล่านี้ล้วนส่งผลต่อการดำรงอยู่ของเรือนแพบกทั้งสิ้น ภายหลังสร้างเขื่อนเมื่อน้ำไม่ท่วมบ่อยดังเดิม ผู้คนก็เห็นคุณค่าของเรือนแพบก ลดลงด้วย แต่เหตุอุทกภัยใน พ.ศ. 2554 เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าเรือนแพบกยังเป็น สิ่งปลูกสร้างที่เหมาะสมกับท้องถิ่นนี้ เรือนแพบกได้สะท้อนให้เห็นความ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชนริมแม่น้ำพุมดวง โดยผ่านทาง การเปลี่ยนแปลง ด้านรูปแบบของเรือน การใช้งานในเรือน รวมถึงความเปลี่ยนแปลงด้านการ ทำมาหากินที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของเรือนแพบก เรือนแพบกมีความ สอดคล้องเหมาะสมของสภาพแวดล้อม ทรัพยากรในที่ตั้ง และวิถีชีวิตผู้คน ในถิ่นนั้นในช่วงเวลานั้นๆ

เรือนแพบกเป็นสถาปัตยกรรมทางเลือกที่เหมาะสมในสถานการณ์ พื้นที่ที่มีน้ำหลากเกิดขึ้นบ่อยครั้ง เรือนเคลื่อนที่ขึ้นลงตามกระแสน้ำ แต่ยังคง ตั้งอยู่ในที่ตั้งเดิมได้ด้วยเชือกที่ผูกยึดโยงไว้ และรูปลักษณะของเรือนที่เรียบง่าย กะทัดรัด หลังคาทรงจั่วที่ลาดเอียงน้อย รูปทรงเรือนป้อมๆ ทำให้มั่นคงเมื่อ ลอยเหนือน้ำ ชายคาที่สั้นทำให้ไม่เกิดความเสียหายเวลาเคลื่อนตัวใน กระแสน้ำ แต่มีข้อเสอแนะเพิ่มเติมในการศึกษาต่อไปคือ ควรมีการพัฒนา รูปแบบห้องส้วมให้สามารถใช้ได้ทั้งเวลาปกติและในช่วงน้ำหลาก และการ แก้ปัญหาลูกบวบไม้ไผ่เพื่อเปลี่ยนทดแทนให้มีปริมาณเพียงพอ โดยการ ส่งเสริมการปลูกในพื้นที่ หรือพัฒนาวัสดุอื่นทดแทน เพื่อให้เรือนแพบก ยังสามารถดำรงอยู่ได้

วิถีชีวิตและการอยู่อาศัยภายในเรือนแพบกแทบไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่เปลี่ยนไป สภาวะสะท้อนน้ำ สะเทินบกของเรือนแพบกได้สะท้อนความคงทนของวิถีชีวิตชาวบ้านชุมชน ท่าขนอนที่อดทนอดกลั้น ยอมรับความเปลี่ยนแปลงและปรับตัวในวิถีชีวิตที่ สอดคล้องไปกับธรรมชาติอันเป็นความคงทนของสังคมชนบท¹³ และสะท้อน ออกมาในรูปแบบเรือนที่กะทัดรัด เรียบง่าย และตรงไปตรงมา เน้นประโยชน์ ใช้สอย ไม่เน้นการประดับประดา และคงทนต่อความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของ สภาวะแวดล้อม

เชิงอรรถ

- ¹ สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา, *น้ำ บ่อเกิดแห่งวัฒนธรรมไทย* (กรุงเทพฯ : สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539), 178.
- ² อรศิริ ปาณินท์, “หมู่บ้านลอยน้ำของไทย,” ใน *ปัญญาสร้างสรรค์ในสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น* (กรุงเทพฯ : สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2546), 123-140.
- ³ สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา เรียก ชุมชนศิริรัฐนิคม ว่า “ชุมชนสะเทินน้ำสะเทินบก” ดูใน สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา, *น้ำ บ่อเกิดแห่งวัฒนธรรมไทย*, 178.
- ⁴ สงบ ส่งเมือง, “ท่าขนอน, ตำบล,” ใน *สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้* (กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542), 3265.
- ⁵ สงบ ส่งเมือง, “ศิริรัฐนิคม, อำเภอ,” ใน *สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้* (กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542), 1057.
- ⁶ เรื่องเดียวกัน, 1058.
- ⁷ สัมภาษณ์ บุญนำ รักกะเปา, ชาวชุมชนท่าขนอน, 13 สิงหาคม และ 28 ตุลาคม 2554.
- ⁸ สัมภาษณ์ เมธา รัชชะ, เจ้าหน้าที่กองช่าง เทศบาลตำบลท่าขนอน, 28 ตุลาคม 2554.
- ⁹ รถไฟไทยดอทคอม, *ตำนานแห่งรถไฟไทย* [Online], accessed 12 November 2011. Available from www.rotfaithai.com
- ¹⁰ สมคิด รัตนพันธ์, *วิถีชีวิตชาวบ้านแถบลุ่มแม่น้ำพุมดวงหลังจากการสร้างเขื่อนรัชชประภา* (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2554), 65-66.
- ¹¹ สัมภาษณ์ บุญนำ รักกะเปา, ชาวชุมชนท่าขนอน, 13 สิงหาคม และ 28 ตุลาคม 2554.
- ¹² วิชัย เทียนถาวร, *ลุ่มน้ำ สำคัญไฉน?* [Online], accessed 11 June 2013. Available from www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1349910586&grpId=03&catid=03
- ¹³ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ พรพิไล เลิศวิชา, *วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2541), 261.

บรรณานุกรม

- กรมแผนที่ทหาร. “อำเภอศิริรัฐนิคม.” ราว 4727 II. พิมพ์ครั้งที่ 1-RTSD. แผนที่ประเทศไทย ลำดับชุด L7017. 2543 มาตราส่วน 1 : 50,000.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ พรพิไล เลิศวิชา. *วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2541.
- นิจ วิทยุธีระนันท์. *ปาฐกถาชุด “สิรินธร” ครั้งที่ 9 เรื่อง “สถาปัตยกรรมไทย”*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- บุญยฤทธิ์ ฉายสุวรรณ และ เรไร นัยวัฒน์. *ทุ่งตึก จุดเชื่อมโยงเส้นทางสายไหมทางทะเล*. สงขลา : Trio Creation, 2552.
- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. *ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้ ว่าด้วยเรื่อง ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปะ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน ครัว เครื่องเรือนเมืองใต้*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ สุวีริยาสาสน์, 2548.
- ฤทัย ใจจงรัก. *เรือนไทยเดิม*. กรุงเทพฯ : สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์, 2543.
- วันดี พินิจวรสิน. *โครงการวิจัยวิวัฒนาการลักษณะ ลัทธิฐานและคุณค่าความหมายทางวัฒนธรรมของบ้านไทยพื้นถิ่นในละแวกจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2550.
- วีระ อินพันทัง. *สถาปัตยกรรมเนื่องในวัฒนธรรมข้าว*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2547.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. *อยู่อารยธรรมแหลมทองคาบสมุทร*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2546.
- _____. “ท้องถิ่นวัฒนา.” เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เรื่องความหลากหลายของเรือนพื้นถิ่นไทย ณ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 22-23 มิถุนายน 2543.
- สงบ ส่งเมือง. “ศิริรัฐนิคม, อำเภอ.” ใน *สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้*, 1057. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542.

สงบ ส่งเมือง. “ท่าขนอน, ตำบล.” ใน *สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้*, 3265. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542.

_____. “ทางรถไฟสายใต้.” ใน *สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์, 2542.

สมคิด รัตนพันธุ์. *วิถีชีวิตชาวบ้านแถบลุ่มแม่น้ำพุมดวง หลังจากการสร้างเขื่อนรัชชประภา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544.

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. *โครงสร้างและพลวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2544.

สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา. *น้ำ บ่อเกิดแห่งวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ : สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539.

อมรา ศรีสุชาติ. *สายรากภาคใต้ : ภูมิลักษณะ รูปลักษณะ จิตลักษณะ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2544.

อรศิริ ปาณินท์. “หมู่บ้านลอยน้ำของไทย.” ใน *ปัญหาสร้างสรรค์ในสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น*, 123-140. กรุงเทพฯ : สมาคมสถาปนิกสยาม ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2546.

_____. *บ้านและหมู่บ้านพื้นถิ่น*. กรุงเทพฯ : สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *เขื่อนรัชชประภาหรือเขื่อนเชี่ยวหลาน* [Online]. Accessed 12 November 2011. Available from http://www.suratthani.go.th/home/index.php?option=com_content&task=view&id=44&Itemid=78, *แผนที่คีรีรัฐนิคม* [Online]. Accessed 17 May 2013. Available from www.maps.google.co.th

แผนที่เส้นทางรถไฟ [Online]. Accessed 12 November 2001. Available from <http://www.railway.co.th>

รถไฟไทยดอทคอม. ตำนานแห่งรถไฟไทย [Online]. Accessed 12 November 2011. Available from www.rotfaithai.com

วิชัย เทียนถาวร. *ส่วนนั้น สำคัญไฉน?* [Online].

Accessed 11 June 2013. Available from www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1349910586&grpid=03&catid=03

ศูนย์บริการข้อมูลประเทศไทย. *ตำบลท่าขนอน* [Online]. Accessed 5 June 2013. Available from www.amphoe.com

ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอ. *อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี* [Online]. Accessed 5 June 2013. Available from www.amphoe.com

สัมภาษณ์

คารม จันทร์ช่วง. ชาวบ้านชุมชนท่าขนอน อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี. สัมภาษณ์, 13 สิงหาคม และ 28 ตุลาคม 2554.

บุญนำ รักกะเปา. ชาวบ้านชุมชนท่าขนอน อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี. สัมภาษณ์, 13 สิงหาคม และ 28 ตุลาคม 2554.

เมธา รัชชะ. เจ้าหน้าที่กองช่าง เทศบาลตำบลท่าขนอน. สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2554.